

Mindszentpuszta É-i széle (KÖH 51432): A faluból É-i irányban kivezető út Ny-i oldalán nagy kiterjedésű bronzkori, római kori és Árpád-kori telepnyomot azonosítottam. A lelőhely a Vezenseny-ér magaspartján található, jól érzékelhetően követi a patak folyását, és hosszan elnyúlik É-D-i irányban, enyhén ívelődve. A lelőhely É-i részén intenzíven jelentkeztek az őskori kerámia-töredékek, melyek száma D felé haladva fokozatosan csökkent. Ezzel párhuzamosan viszont megjelentek az Árpád-kori edénytöredékek, melyek szórványosan a Vezenseny-ér hídjához vezető útig előfordultak. Ugyanitt néhány római cserép is jelentkezett.

Söptéri-dűlő (KÖH 67199): A községtől ÉNy-ra, a 83. sz. főút és a Vezenseny-ér között markáns homokdomb emelkedik. Felszínén közepes intenzitással őskori és középkori kerámia-töredékek jelentkeztek, jellegtelen oldaltöredékek. A telepnyom a domb magasabb részeire korlátozódik, a kiemelkedés alacsonyabb lejtőin leletanyag nem került elő.

TAKÁCS KÁROLY

439. Piliscsév, Kopasz-hegyi-dűlő (KÖH 72757)

(Komárom-Esztergom megye) I

2009. december 2–3-án öt Ny-K tájolású, egyszerű földsírt bontottunk ki, melyekben koporsómaradványokat nem lehetett megfigyelni. A sírok betöltése általában sóderrel kevert volt. A feltárt terület 4×6–7 m. December 1-jén a rendőrség már felszedett egy vázat (felnőtt férfi maradványait), így a területen összesen hat sír volt.

A sírokba négy felnőttet, két férfit és két nőt, valamint két Inf. I. korú gyermeket temettek. A halottak minden esetben nyújtott helyzetben, a hátukon feküdtek, a karokat általában a medencére hajtották. Melléklet (bronzgyűrű) csak a 2. sz. sírban nyugvó nőnél és a 3. sz. sírban eltemetett gyermeknél (bronzgyűrű, gyöngyök) voltak. A leletek egyike sem korhatározó.

Valószínűleg a magasságponttal jelzett domb rejti a temetőt.

Munkatárs: Berta Adrián régészhallgató (ELTE).

MERCZI MÓNKA – TARI EDIT

440. Pilismarót, Nyárfa utca (KÖH 2526)

(Komárom-Esztergom megye) B

2009. májusban kétnapos próbaásatás során a 3180 hrsz. ingatlanon egy családi ház 10 m²-es kazánházának mélyebb részét tártuk fel, valamint megvizsgáltuk az alapozási árkokat is. A kis felületen egy lehatárolhatatlan bronzkori réteg került elő; 90–120 cm mélység között találtuk a bronzkori leleteket (zömmel edénytöredékeket, kevés állatcsontot). Zömük nem a világos homokos talajban, hanem egy barnásfekete, humusszal erősen kevert betöltésben került elő.

A leleteket a Balassa Bálint Múzeumba szállítottuk.

TARI EDIT

441. Pinnye, Kossuth L. u. 28.

(KÖH 52451)

(Győr-Moson-Sopron megye) Kö

2009. október 15-én régészeti szakfelügyeletet láttam el a 137 hrsz. telken, felépítésre kerülő kb. 60 m² alapterületű lóistálló földmunkáinál. Régészeti jelenségek nem kerültek elő, az épület közvetlen, kertként hasznosított környezetében szórványként egyetlen középkori kerámia-töredéket találtam. Valószínűsíthető, hogy az érintett telekre is kiterjed a fenti azonosító számmal nyilvántartott, Kertek-alja megnevezésű lelőhely.

POLGÁR PÉTER

442. Pomáz, Holdvilág-árok

(MRT 13/1 k. 23/17 lh., KÖH 11257)

(Pest megye) Ró, Kk

2009 nyarán és kora őszén, háromszor kéthetes időszakban folytattuk hitelesítő ásatásunkat a Holdvilág-árokban.

Miután 2008-ban a 2005/1-es, az „S” és a legkorábbi 2003-as szelvények összenyitásával lényegében a Nagyszikla-fal és a „Kürtös barlang” bejárata előtti térséget teljes szélességében és mélységében kitisztítottuk, 2009-ben már teljes szélességben folytattuk a kutatást, most már jórészt bolygatatlan területen és mélységben; gyakorlatilag egyetlen szelvénynek tekintve a sziklafalak által határolt területet. A több méteres mélység és biztonsági szempontok miatt is, a bontást vertikálisan három, kb. 1–1,5 m vastag rétegben tudtuk kivitelezni, de ugyanezen okokból kényszerültünk a szelvényfalak folyamatos rézsúsítására is.

A „Kürtös barlanghoz” vezető ösvény elbontása után a Nagysziklafal előtt mintegy 5–8 m-es sávban – a korábbiaknál magasabb szinten – már 2–2,5 m mélyen láthatóvá vált a szabálytalan, faragott bányafenék folytatása, a kézi bányászat további bizonyítékai: lépcsős felületek, és a kifeszített kötőbök medencéi.

A K-i sziklafal alatt is elértük a bányafenéket, mintegy 3,8–4 m mélyen, ill. a sziklafal D-i sarka előtt egy majdnem 3 m széles, és a szelvény Ny-i, mélyebb része felé lejtő „rampa” első 1–2 méterét is megtisztítottuk. Ugyanitt, a betöltésben, 3 m mélyen, 40–50 cm vastagon, apró kötőrmelékéből álló, zöldes színű réteget figyeltünk meg, mely a sziklafaltól távolodva elvékonyodott. Ezt a „bányatörmelékes” réteget már korábban is megtaláltuk az „S”-szelvény legmélyebb részén.

Szintén a 2003-as szelvény területéről, a K-i sziklafal alatti betöltésből – tehát nem a bányafenéken – vízszintes helyzetben egy 2–3. századi, római kori oltárkő tagolásának és arányainak megfelelően kifaragott oszlop került elő. Az itteni tufából készült, a hátsó sarka letört, talán ezért hagyták a helyszínen.

Erről a területről, és hasonló szintről ástunk ki még egy 60 cm magas „piskóta” alakú oszlopfaragványt, mely esetlegesen egy rontott hipocaustumra is emlékeztethet, és még további félig megfaragott, vagy törött, láthatóan megmunkált követ.

A „Kürtös barlanghoz” vezető ösvény elbontásakor előkerült további néhány középkori, késő középkori cseréptöredék a 2005-ös szintről és helyről, a „Barlang” bejárat küszöbszintjéről; ill. alatta, majdnem 3 m mélyen egy 35 cm hosszú, kéthegeű, gyengén korrodált vas csákányfej.

Az egész területről kerültek elő állatcsontok (valószínűsíthetően vaddisznó, őz, rágcsálók, madarak, szarvasmarha maradványai).

Munkatársak: Szabó „R” Zoltán, János László, Dobó Barna, valamint Sima Gábor, Horváth Frigyes, Sczuka Attila, Grócz Zsolt és Szörényi Levente.

REPISZKY TAMÁS

443. Pomáz, Zdravlyák (KÖH 11243)

(Pest megye) U, B, V, Ró, Á

2009 novemberében terepbejárást végeztünk a Budapest III. kerület, Budakalász, Pomáz, Szentendre területén haladó HÉV-pályaszakasz nyomvonalán, az itt tervezett pályakorszerűsítés miatt érintett területen, összesen 10,7 km hosszúságú nyomvonalon. Ebből azonban csak 2,5 km szakaszon érint a tervezett korszerűsítés idegen területet. A nyomvonal legnagyobb része beépített belterületen futott, ezért régészeti megfigyelésre nem nyílt módunk. Kilenc lelőhelyet kerestünk fel, a beépítettség miatt azonban egyedül ennek a lelőhelynek a kiterjedését sikerült pontosítanunk.

STIBRÁNYI MÁTÉ

444. Pusztadobos, Baksza-Meggyes (KÖH 34866)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) U, R

2009. szeptember 2. és december 8. között elvégeztük az M3 autópálya nyomvonalára eső, M3-79 jelű lelőhelyen, a 044/76, 044/79, 044/82 hrsz. ingatlanokon a megelőző feltárást. A feltárt terület 7211 m² volt. A korábbi terepbejárások alapján a lelőhely rézkori és újkőkori telepnek ígérkezett. A feltárást során összesen 44 objektumot (gödröket, cölöphelyeket, ill. 1 kemencét, valamint egy átégett omladékot) tártunk fel, melyből 33 a neolitikumra keltezhető, 8 az újkorra, 3 kora pedig kérdéses.

Az É-i irányban kissé emelkedő lelőhely gépi humuszolását a D-i végéből indulva kezdtük meg. A legfelső sárga, homokos réteg alatt mindenütt a mélyszántás nyomait figyeltük meg, ill. már ezen a 30–40 cm mélységű szinten a szántáscsíkban sok rézkori kerámiatöredék, kőeszközök és obszidiánpenge került elő. A lelőhely DNy-i sarkában nyitott, mintegy 3 m mély geológiai szonda is arról tanúskodott, hogy a legfelső sárga homokréteg alatt még további futóhomokos rétegek vannak, 130 cm-es mélységben pedig neolit (alföldi vonaldíszes kerámia kultúrája) kerámiatöredék látott napvilágot.

Mivel a mélyszántással vélhetőleg megsemmisítettek a rézkori objektumokat, ezért a neolit objektumok

jelentkezési szintjének eléréséhez szükségessé vált az ásatási terület újrahumuszolása. A mintegy 60–80 cm-es mélységben 7 cölöplyuk feltárását figyeltük meg a lelőhely D-i felében, melyekből 3 újkorinak bizonyult, 4-ben viszont neolit kerámiát találtunk.

A lelőhely legmagasabb pontján egy újabb geológiai szondát nyitottunk, mely hasonlóan az elsőhöz, 3 m mélységig kovárványcsíkos homokrétegeket mutatott. A szonda környezetében követve az itt megfigyelt rétegeket, egészen 140 cm-ig mélyültünk és ezen a szinten újabb objektumok beásását tudtuk megfigyelni a vörösesbarna kovárványos homokrétegben. Az itt előkerült objektumok (4 gödör és 2 cölöphely) őskori keltezését bizonyította a betöltésükből előkerült nagyszámú neolit kerámiatöredék, ill. obszidiánpenge. A terület geológiai sajátosságának tekinthető, hogy a kovárványcsíkokban is kerültek elő őskori kerámiatöredékek. Ez azzal magyarázható, hogy kovárványcsíkok a területhasználat után is fejlődtek, miután erózió, majd az újabb homokmozgás eredményeként futóhomok fedte be a területet, majd újból stabilizálódott a felszín barna erdőtalajjal.

Az újkőkori település objektumai meglehetősen szórta helyezkedtek el, ezért a fennmaradó területet kutatóárokokkal vizsgáltuk meg. A 3 m széles 35–40 m hosszú, átlagban 170–180 cm mély, É–D irányú 8 kutatóárok közül csak egyben mutatkoztak objektumfoltok. Leletanyaguk alapján ezeket is az újkőkorra keltezzük.

Ezeknek az objektumoknak a környezetében egyben nyitottuk a kutatóárokot: további 9 objektum került elő, melyek közül 1 kemence, 1 átégett omladék.

A gödrök betöltéséből igen nagy mennyiségű, típusos neolit kerámiatöredék (csőtálp, ujjbenyomásos bordadíszes töredékek) és obszidiánpengék valamint paticsdarabok kerültek elő. Egy nagyméretű, háromszögletű gödör betöltéséből egy vélhetőleg idol lábának töredéke is előkerült.

A lelőhelyen előkerült leletanyagra általában jellemző az obszidiánműszerek, a retusált élű pengék, félköríves kaparók és magkövek túlsúlya. A kőeszközök (kővésők, kőbalták, csiszológövek, fenőkövek és őrlőkövek) nagy része is sajnálatos módon szórványként került elő.

A kerámiaanyagon belül elkülöníthetjük a durvább és a finomabb kidolgozású töredékeket. A durva kerámián belül megfigyelhető a fazék és hombár forma, melyeket hegyesedő egyes vagy kettős bütykökkel, ill. ujjbenyomásos bordadíszrel láttak el. A vékony falú kerámiatöredékek között található félgömbös edényeket, melyeket olykor bekarcolt vonalakkal díszítettek, valamint csőtálpas tálakat, melyeken vörös festés figyelhető meg. Speciális formának tarthatók a lángborítók, parázsörzők, melyekből viszonylag sok töredék került elő.

A leletanyag a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat nyíregyházi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozás után a Magyar Nemzeti Múzeumba kerül végleges elhelyezésre.